

עוד צ"ע בדברי הרמב"ם שכתב "כשם שאין כליו של לוקח קונה לו ברשות מוכר, כך אין כליו של מוכר קונה ללוקח אע"פ שהוא ברשות הלוקח", ולכאורה מה שייך לומר "כשם", הלא הדין הראשון הוי בגלל שאולינן בתר הרשות, והדין השני הוי בגלל שאולינן בתר הכלי.

ג. **עיינן** רשב"ם פ"ו. ד"ה "ומדכליו" שביאר את דברי הגמ' שאם כליו דמוכר ברשות לוקח קונה (שהכלי בטל) א"כ כליו דלוקח ברשות מוכר אינו קונה (שהכלי בטל), וכתב "וכיון דאהני רשות לוקח לבטל כליו של מוכר, ולהוציאן מרשות מוכר, כל שכן וכל שכן כליו דלוקח נמי ברשות מוכר יבטל הרשות את הכלי של לוקח שלא להוציאן מחזקת המוכר שמוחזק בהן עד עתה". וצ"ע מה שייך כאן "כל שכן", לכאורה כל הנידון הוא אם הכלי בטל או לא, ולא משנה כלל אם אתינן להוציא ממוחזק או לא. (מה שכתוצאה מזה שהכלי בטל, הוא יוציא ממוחזק, לכאורה אינו סיבה שמעכב את ביטול הכלי).

ד. **עיינן** קצות החושן סימן ר' ס"ק ו' שהביא את דברי הבית שמואל באהע"ז סימן קל"ט ס"ק ט' שכתב להוכיח ש"כלי של לוקח בתוך כלי מוכר ועומד על גבי קרקע של לוקח, אינו קונה". וכתב הקצות החושן שדין זה תלוי במחלוקת הרמב"ם ורא"ש. לפי הרא"ש ובע"מ שכליו של לוקח ברשות מוכר אינו קונה מספק, שספק אם אולינן בתר רשות או בתר כלי, א"כ בצירור זה קונה "ממ"נ אם רשות מבטל כלי קונה לו רשותו, ואם רשות אינו מבטל כלי קונה לו כליו המונח בתוך כליו של מוכר". אבל לפי הרמב"ם שכליו של לוקח ברשות מוכר אינו קונה בתורת ודאי, וכליו של מוכר ברשות לוקח אינו קונה בתורת ודאי, "א"כ בעינן תרתי דוקא כליו של לוקח וברשות לוקח", וא"כ בצירור זה לא קונה. (ואח"כ כותב הקצות החושן שאולי גם לרמב"ם קונה בצירור זה "כיון דאיכא תרתי כליו של לוקח וגם רשותו אע"ג דמפסקי כליו של מוכר"). אבל עיינן בחדושי רע"א ב"ב פ"ה. שכתב שפשוט

שכתב שלרמב"ם ורי"ף זה נחשב כאלו הפירות מונחים בשתי הרשויות, רשות הכלי ורשות החצר, ולכן תמיד לא קנה כי אינו רשות המיוחד ללוקח. וצ"ע בסברא שלכאורה אם הכלי לא בטל לרשות, א"כ הפירות מונחים ברשות בעל הכלי וכן משמע בסוגיא. ועוד צ"ע לפי דברי הקובץ שעורים למה בכליו דלוקח ברשות מוכר קונה כשא"ל המוכר זיל קני כמבואר בפ"ו. וברמב"ם.

ב. **עיינן** במגיד משנה שם על הרמב"ם שכתב שהרמב"ם סובר "כיון דחזינן אוקימתא הכי, אמרינן דהכי הוא קושטא אליבא דכולהו" (כלומר שלמרות שפוסקים שכליו של לוקח ברשות מוכר, לא קונה בתורת ודאי, כי אולינן בתר הרשות, עדיין אומרים שכליו של מוכר ברשות לוקח לא קונה בתורת ודאי). ומוסיף המ"מ "וכן כתב הר"י מיגש ז"ל דכיון דלוקח מוציא מיד מוכר, לענין כליו של מוכר ברשות לוקח אולינן בתר כלי, ובכליו של לוקח ברשות מוכר אולינן בתר חצר". והקשה הכס"מ שהר"י מיגש לא סובר כרמב"ם שאינו קונה בשתייהם בתורת ודאי, אלא סובר כדעת הרא"ש שבשתייהם הוי ספיקא ומחמת קולא למוחזק אמרינן שבשתייהם לא קנה. וכן כתב הגר"א חו"מ סימן ר': "י"ז שהר"י מיגש סובר כרא"ש. אבל במ"מ מבואר שלמד בר"י מיגש שבשתייהם לא קנה בתורת ודאי, כמו שביאר בדעת הרמב"ם, וא"כ צע"ג מה כוונת הר"י מיגש "כיון דלוקח מוציא מיד מוכר וכו'" (פשטות כוונתו שקולא למוחזק).

(ועוד יש להביא ראיה שסובר המ"מ שאינו קונה בתורת ודאי ולא רק מצד שקולא למוחזק כרא"ש, מזה שכתב בהלכות זכיה ומתנה פרק א', הלכה ד' שאם כליו של לוקח אינו קונה ברשות מוכר למרות שיש כאן דעת אחרת מקנה, א"כ קל וחומר שכליו של לוקח ברשות אחר לא קונה דבר הפקר שנפל בו, והרי בדבר הפקר בעל החצר אינו מוחזק, ובכל זאת פשוט למ"מ שבטל הכלי ולא קונה בעל הכלי אלא בעל החצר יקנה את הדבר הפקר. ודרי"ק היטב).

שבכזיר זה קונה, גם לפי הרמב"ם "כיון דהוי כליו של לוקח ורשותו של לוקח, אינו מזיק במה דמפסיק כליו דהמוכר". וצריך ביאור דמאי פליגי הקצות החושן ורע"א בדין זה, לשיטת הרמב"ם?

אוצר החכמה

ה. עיין במגיד משנה הלכות מכירה, פרק ד', הלכה ה' שמבואר בדבריו שלמד ברמב"ם שם שלא מהני משיכה בכליו של מוכר, כמו שלא מהני כליו של מוכר ברשות לוקח לקנין חצר. (ועיין לח"מ שם). ועיין תוס' ב"ב פ"ה: ד"ה "לא" שדייק מהסוגיא שמהני משיכה בכליו של מוכר, וכן נפסק להלכה בחו"מ סימן ר' ס"ק ו'. וצריך ביאור במאי פליגי. ועוד יש להקשות על המ"מ מדברי הרמב"ם הלכות גניבה פרק ג', הלכה ב' שכתב שאם גנב כיס בשבת "והיה מגררו עד שהוציאו מרשות הבעלים שהיא רה"י לרה"ר ואבדו שם, הרי זה פטור מתשלומין שאיסור שבת ואיסור גניבה והיזק באין כאחת", ומבואר שביום חול קונה את הגזילה להתחייב באונסין, והרי משיכת המטבעות הוי משיכה בכליו של מוכר, ואיך מהני לקנות. (הכיס הוי כליו של מוכר. ובאמת עיין רא"ש ב"מ ט: שהביא ראה מדין זה שמהני משיכה בכליו של מוכר. ועיין בחדושי הגר"ח על הרמב"ם בדין זה שביאר למה מהני משיכה בכליו דמוכר, דלא כמ"מ).

ו. ונראה להקדים את דברי הרמב"ם הלכות זכייה ומתנה פרק א', הלכה ד' שכתב "הפורס מצודה בשדה חבירו וצד בה חיה או עוף אע"פ שאין לו רשות לעשות דבר זה קנה. ואם היה בעל השדה עומד בצד שדהו ואמר זכת לי שדי, קנה בעל השדה ואין לבעל המצודה כלום". וכתב המ"מ שם שבעל המצודה לא קנה כי "ודאי כליו של אדם ברשות חבירו לא קנה, וק"ו הוא מכליו של לוקח ברשות מוכר שאע"פ שיש שם דעת אחרת מקנה לא קנה". והקשה הלח"מ שם שהרי גם קיימא לן שכליו של מוכר ברשות לוקח לא קנה, וא"כ למה קונה בעל השדה והרי נדון קל וחומר. "ומה התם דאיכא דעת אחרת מקנה לא קנה ליה רשותו ללוקח משום דמפסיק לו הכלי של מוכר, כאן דליכא דעת

אחרת מקנה אינו דין שלא תקנה לו רשותו לבעל השדה כיון דהמצודה שיש לה תוך שהוא כלי מפסיקו". (ועיין בקצות החושן רע"ג: ה' שתירץ שכאן שפרס מצודה שלא ברשות בעל השדה, לא מקרי כליו להפסקה כלל, וקונה בעל השדה. אבל לא משמע כך במ"מ שנצרך ללמוד מק"ו שהמצודה בטלה לשדה ולא אתי מצד שפרס שלא ברשות. (עיין עוד בנתיבות המשפט שם שדחה את דברי הקצות).

אוצר החכמה

מבואר שסובר המ"מ שלענין כליו של לוקח ברשות מוכר, הוא הדין כליו של לוקח ברשות אחר לא קני. אבל לענין כליו של מוכר ברשות לוקח שלא קני, היינו דוקא כליו של מוכר, אבל כליו של אחר ברשות לוקח, קני לוקח. ונראה שהביאור הוא שלענין השאלה אם הכלי בטל לגבי הרשות או לא, פסק הרמב"ם שהכלי בטל ולכן בין כליו של לוקח ברשות מוכר, ובין כליו של לוקח ברשות אחר, לא קני כי הכלי בטל. ובכליו של מוכר ברשות לוקח, אמרינן שהכלי בטל לגבי הרשות, אלא שעדיין עד כמה שבמציאות הוי בכליו של מוכר א"כ אין כאן הוצאה מרשות מוכר כמו כל מעשה קנין. (לענין חצר ורשויות אמרינן שהכלי בטל לרשות וחשיב ברשות לוקח, אבל לענין המעשה קנין עדיין חסר בהוצאה מרשות מוכר). ולכן בכליו של אחר ברשות לוקח, הכלי בטל לרשות וקונה כי לא חסר הוצאה מרשות מוכר. ולכן בעל השדה קונה את המציאה שנמצאת במצודתו של אחר בתוך שדהו. ול"ק קרשית הלח"מ, (הלח"מ הקשה שגם בכליו של אחר ברשות לוקח לא יקנה כי הוא למד שהכלי לא בטל לרשות וכמש"כ "לא קנה משום דמפסיק לו הכלי של מוכר", וא"כ כל שכן שכליו של אחר לא בטל לרשות). ומקור לסברא זו שבכליו של מוכר ברשות לוקח, למרות שהכלי בטל לרשות, עדיין נשאר חסרון חדש שאין כאן הוצאה מרשות מוכר מצאנו בדברי הלח"מ וכן מדויק ביד רמ"ה. עיין בלח"מ שם שכתב שיש מקום לומר שדוקא כליו של מוכר ברשות לוקח לא קני, אבל כליו של אחר ברשות לוקח כן קונה כי "שאני התם דלא קני רשותו ללוקח משום דמעולם לא יצא מרשות המוכר ובכליו הם וכדקאי קאי, אבל